

Några tankar om resande och flintan som kulturspridare under stenåldern.....

Av
Michael Dahlin

Nyfikenhet är nog det ord som kännetecknar människan bäst och säkerligen har det alltid varit så. Detta är troligen också en av förklaringarna till varför det som skulle bli Kalmar län befolkades under stenåldern. Möjligen fick det inre av länet besök av de första renjägarerna för 10 000 –12 000 år sedan. De kom vandrande söderifrån och var från början här endast på kortvariga besök under vår och sommar. Klimatet kan liknas vid en arktisk tundra och medeltemperaturen i juli kretsade runt ca 8°C. Vid denna tid låg den Baltiska Issjön mellan 80-130 meter högre än dagens havsytta vilket betyder att Öland låg helt under Östersjöns vattenyta. Först ett par årtusende senare började ön att se dagens ljus. För 8000 år sedan var däremot stora delar av länet befolkad av glest utspridda jägargrupper, så även på Öland. Troligen kände många av grupperna till varandra, vilket var viktigt ur flera aspekter. De besökte säkerligen varandra genom att paddla sig fram på vattendrag eller längs kusten. Det finns också antydningar till att de hade kontakter med människor på andra sidan Östersjön även om det var mer sällsynt.

Det var ett oändligt skogslandskap som bredde ut sig över länet för bort mot 6000-8000 år sedan och de enda möjligheterna, förutom vattenvägarna, att ta sig fram var djurstigarna och särskilt de uppe på åschrönen. Boplatserna som låg vid åmynningarna längs kusten kom att bli viktiga mötesplatser. Här mynnade åarna som kom rinnande från inlandet med kustens lättframkomliga öppna vattenytor. Vi vet inte men troligtvis samlades större skaror med människor här och de kom troligen från alla väderstreck. Med sig hade de redskap, både material som har försvunnit, men även av sten och flinta vilka nu ligger kvar som föremål i den plöjda åkermarken. Huvuddelen av dessa föremål är tillverkade av lokalt förekommande bergarter så som kvarts, hälleflinta, kvartsit och porfyr. Här och var dyker det upp hela och fragmentariska föremål av Kristianstadsflinta, Sydvästskandinavisk flinta och ordovicisk flinta. Det sistnämnda är en flinta som ibland rullar i land längs Ölands och Gotlands kuster. Denna flinta utgör resterna av en flintförekomst som fanns i berggrunden runt det som skulle bli Öland och Gotland. Nu är denna kalksten bortvittrad, men kvar där nere på havsbotten finns fortfarande små runda flintnoder. Det var främst de öländska jägarerna som tog vara på denna flinta som enbart dög till små redskap, detta på grund av storleken på nodulerna, men även på grund av det höga fossilinnehållet som gav den dåliga egenskaper i en flintsmeds ögon. Flintan förekommer även på boplatser längs länets fastlandskust vilket berättar om kontakter mellan de olika jägargrupperna. Kristianstadsflintan hade en något bättre kvalitet, men den var inte lika bra som den sydvästskandinaviska. Kristianstadsflintan kommer, som man hör på namnet, från nordöstra Skåne och under delar av jägarstenåldern kom den att bli den vanligaste flintsorten på de småländska stenåldersboplatserna längs kusten. Även i det inre av länets skogar letade sig flintan fram, hand från hand och kom att bli ett uppskattat material även här. Den sydvästskandinaviska flintan från sydvästra Skåne och Danmark var den bästa och under bondestenåldern tillverkades ståtliga yxor av detta material, vilka då blev eftertraktade föremål för stenåldersbönderna i länet. Yxorna fick hög status vilket kanske inte är så konstigt då materialet inte finns naturligt i dessa

trakter. Till yxorna krävdes denna högkvalitativa flinta och när yxan gick sönder kom de trasiga delarna att ombearbetas till borrar och skrapor.

Tillsammans betyder allt detta att den normala stenåldersmänniskan hade en god uppfattning om att världen var betydligt större än bakom nästa åkrök. Även om människorna klarade sig bra med lokalt råmaterial som kvarts till skrapor och pilspetsar, och grönsten till yxor så var den hithämtade flintan välkommen, inte bara för dess goda egenskaper utan även för att den som levererade flintan kanske hade något spännande att berätta om vad som hänt långt därifrån. Kanske förmedlades sociala kontakter genom flintans vägar och kanske kom en kvinna från de avlägsna trakterna i Skåne eller på Gotland att ingå ett "äktenskap" med någon längs Smålandskusten. Flintans vägar kom efterhand att föra med sig kunskapen om vår första metall, bronzen.